

Til: Rådgivende utvalg
Fra: Overvåkingsenheten
Tid: 2. mars 2022 kl.10-12
Emne: Referat utvalgsmøte på Teams 2. mars

Dato: 23.03.2022
Type: RU-møte 1/2022
Saksnr.: 2022/2

Referat fra møte i NIMs rådgivende utvalg – mars 2022

Forfall: Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg; Anne Hellum; Ervin Kohn

1. Orienteringer

Adele: Ønsker velkommen, og særlig til nytt medlem Mishell Ufeq Akhtar Shakar, styreleder i Minotenk. Gratulerer til LDO som har fått et nytt ombud, og til Amnesty med å ha ansatt Aili Keskitalo.

Ukraina: NIM er gjennom ENNHRI i kontakt med vår søsterorganisasjon i Ukraina, og får henvendelser om folkerettslige spørsmål. Føler utover dette på en stor maktesløshet.

- *Amnesty:* arrangerer markeringer på lørdag i større byer (kl. 12 foran Stortinget i Oslo). Dokumenterer menneskeretts- og folkerettsbrudd, og er høyttaler for dette i Norge, herunder overvåking av behandling av flyktningstrømmer og dokumentering av mistenkte direkte angrep på sivile.
- *NOAS:* Får mange henvendelser. Har stilt søknader i bero frem til man får gjort en beslutning på hvordan man vil nærme seg disse sakene, og har bedt om at utl. § 34 om kollektiv beskyttelse i en masseflyktsituasjon legges til grunn i behandlingen. Håper Norge blir med på et spleiselag og tar imot flyktninger raskt.
- *Barneombudet:* Alle de europeiske barneombudene har laget en felles uttalelse der de fordømmer krigen, som Norges barneombud har skrevet under på.
- *Helsingforskomitéen:* Bekymret for menneskerettighetsmiljøer i Russland/Ukraina. Støtter å suspendere, ikke ekskludere Russland fra CoE. Opptatt av at russere i Norge behandles dårlig.
- *Frode Elgesem:* Raftoprisvinneren fra 2014, Agora, arbeider med å forsvare mennesker som har blitt arrestert for protester i Russland.

NIMs strategi for 2022-2024, særlig om NIMs tematiske satsninger:

- *Ytringsfrihet og personvern:* slutfase av ny rapport om MR og ny teknologi.
- *Utsatte grupper:* rusprosjekt, Trandum og vedvarende arbeid med situasjonen i fengslene.

- *Urfolksrettigheter*: lansering av rapport om holdninger til samer og nasjonale minoriteter til våren og oppfølging av SP 27-rapporten.
- *Klima og menneskerettigheter*: ENNHRI intervensjoner i norsk sak for EMD, skal også utrede når Grl. egentlig forplikter staten til ikke å gi tillatelser til olje og gass.
- *Tverrgående satsning på kommuners menneskerettighetsansvar*: har laget handlingsplan for oppfølging av kommunerapporten. Myndighetene mer positive enn tidligere, også i lys av Tolga-saken hvor Høyesterett klargjorde kommunenes menneskerettighetsansvar.

Inkorporering av CRPD: Støre gjentok ifbm. Global Disability Summit at CRPD skal inkorporeres i norsk lov, men uklart om det blir i menneskerettsloven.

Klageordning under BK: Har arbeidet med et innspill til Dok8-forslag om inkorporering av tilleggs-protokollen til barnekonvensjonen om klageordning. Ble i går nedstemt til stor skuffelse.

Oversikt internasjonal rapportering i 2022 sendt ut med møteinnkallingen. Har noen spørsmål til denne, er det bare å ta kontakt.

Første temamøte om de viktigste anbefalingene fra FN: stor samling av organisasjoner møter KUDs statssekretær 7. mars. Temaet for dette møtet er inkorporering av CRPD. Godt spor for å styrke oppfølgingen av disse anbefalingene.

2. Prosjekt om menneskerettslige utfordringer på rusfeltet

NIM/Eivind: Planlegger å lansere en rapport i august 2022 med fokus på 3-5 utfordringer. Presenterte prosjektplan og mulige temaer etter foreløpige konsultasjoner og innspill. Hittil identifisert temaer om bl.a. vold og overgrep, rusbehandlingstilbud i fengsel, LAR, overdoser, avkriminalisering og diskrimineringsvern.

Innspill/diskusjon: NIM ønsker innspill til hvilke temaer/utfordringer utvalget mener NIM bør prioritere å ta opp i rapporten og hva utvalget tenker om prosessen det er lagt opp til.

- *Helsingforskomitéen*: Betimelig prosjekt om en av de mest sårbare gruppene i vårt samfunn. Viktig å være seg bevisst politisk uenighet om fritt behandlingsvalg og den vanskelige balansegangen mellom rettighetsvern og effektiv behandling.
NIM/Stine: Har lagt opp til en bred konsultasjonsprosess nettopp med tanke på å fange opp de ulike synspunktene på feltet. Planlegger å etablere en referansegruppe når man har valgt de mest MR-relevante temaene.
- *Sivilombudet*: Her kan det være mye interessant også på kommunalt nivå (f.eks. hol. kap. 10 om tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige, men potensielt metodisk krevende grunnet ulik praksis i kommunene.
- *LDO*: Støtter prosjektet. Fortsatt ikke klart nok om, og når, rusavhengige har et diskrimineringsrettslig vern etter norsk rett. Likevel usikkert om det er hensiktsmessig å be om klargjøring eller utvidelse av vernet i likestillings- og

diskrimineringsloven, gitt at rusavhengige på nærmere vilkår faller inn under kategorien funksjonsnedsettelse. Om man skal fremskynde en avklaring er under vurdering. Ønsker innspill til konkrete situasjoner hvor man trenger et diskrimineringsvern i møte med ulike aktører i prosessen fremover.

NIM/Stine: Dette kan være et aktuelt tema for NIMs undersøkelse.

- *Amnesty:* Bra at NIM går inn på dette viktige feltet. Amnesty har et omfattende policy-dokument som grunnlag for sitt standpunkt for å avkriminalisere narkotika, oversendes.
- *Mishell Shakar:* Tenker på det forebyggende aspektet – hvordan ivaretar man barn i barnehage og skoler, og ivaretas de godt nok?
- *Sivilombudet:* Er prosjektet knyttet kun til den «sårbare gruppen rusavhengige» eller også mer «hverdagslig» rusproblematikk, f.eks. i skoler og lignende?
NIM/Eivind: Foreløpig tenkt rusavhengige som en særlig sårbar, utsatt gruppe. Det finnes også menneskerettsdimensjoner på rusfeltet utover dette, og det er ikke helt avklart om det skal adresseres enda. Tar gjerne imot innspill på dette.
- *Eldreombudet:* Mange kommuner er bekymret for økt rus blant eldre, spesielt under pandemien, og særlig medisinerings sammen med rus.
- *Siri Gløppen:* Veldig betimelig arbeid. Særlig glad for at det rettes fokus mot manglende krisesentertilbud til personer i aktiv rus. Et dilemma med rusbehandling i fengslene er den problematiske dobbeltrollen en del ansatte kan komme i som behandlere og kontrollører.

3. Oppfølging av rapporten «Menneskerettslig vern mot inngrep i samiske bruksområder»

NIM/Johan: Nå begynner oppfølgingsarbeidet med denne rapporten (SP 27-rapporten) i form av anbefalinger i NIMs årsmelding, brev med anbefalinger og møte med KMD, OED og NFD, oversettelse til engelsk, side-event på UNPFII og UN Forum for Business and HR med mer.

Innspill/diskusjon: NIM ønsker innspill på oppfølging av rapporten, og vil særlig høre hvilke planer Amnesty har på dette feltet.

- *Amnesty:* Urfolksrettigheter er blitt et prioritert område for Amnesty Norge etter direkte ønske fra medlemmene. Er i en innledende fase hvor man utforsker hvilke områder man bør gå inn i og prioritere. Rapporten anses som et viktig referansedokument. Pågående MR-brudd på Fosen må bringes til opphør snarest, og dette bør være det viktigste sporet i oppfølgingen. Amnesty vil gjerne være med i diskusjoner og samarbeid om videre arbeid.
- *Siri Gløppen:* Viktig å oversette rapporten til engelsk for å få den inn i den større internasjonale dialogen. Har et komparativt prosjekt (Plurilands 2021-2025) om hvordan urfolksrettigheter brukes i vern av naturressurser mot industriutbygging.

- *Aili Keskitalo*: I oppfølgingen av Fosen-dommen bør man merke seg mangelen på samisk rettssikkerhet, og at man i samiske samfunn spør seg hvordan det kan driftes videre på Fosen uten gyldig konsesjon samtidig som OED vurderer en ny konsesjonsprosess. Det står om tilliten til rettsvesenet for det samiske samfunn. Hvorfor ikke midlertidig stans? MR-eksperter og jurister må forklare det samiske samfunnet hva som er OEDs hjemmelsgrunnlag for fortsatt drift, da det fremstår helt urimelig at reinbeitedistriktet fortsatt skal bære konsekvensene.
- *Sivilombudet*: er det kommet tilbakemelding på presentasjonene av rapporten, eventuelle uenighetspunkter og hvordan de blir fulgt opp?
NIM/Adele: Mail fra KUD rett før møtet om å presentere rapporten for aktørene. Responsen har vært positiv. Reparasjonsplikten ved krenkelser er ikke adressert i rapporten, men er der de tydelige konfliktlinjene ligger akkurat nå.

4. Forholdene ved Trandum utlendingsinternat

NIM/Mathilde: Forholdene ved Trandum er bekymringsfulle, særlig manglende forbedringer i praksis over tid. NIM arbeider med et brev til Stortingets justiskomiteé om tiltak for å forbedre forholdene, herunder regelverk, tidsplan og tilsynsordningen.

Innspill/diskusjon: NIM ønsker innspill om hvordan man kan øke myndighetenes prioritering av dette, og få fortgang i arbeidet med å bedre forholdene på Trandum.

- *NOAS*: har regelmessig to møter årlig med politiets utlendingsenhet; har erfart at PU er usikker på ansvarsfordeling mellom dem og departementet, og hva som krever regelverksendringer og ikke. Foreslår et møte mellom dem felles – direktorat, PU og departementet.

5. Runde om aktuelle problemstillinger og aktiviteter

- *Eldreombudet*: Jobber med alderisme, arbeidsdiskriminering av eldre og digitalt utenforskap.
- *Barneombudet*: Ferdigstilt ny strategi.
- *Frode Elgesem*: Rafto har fått bevilgning av midler til nytt hus. Kontaktpunktet behandler for tiden flere klagesaker og arbeider med åpenhetsloven i samarbeid med Forbrukertilsynet. Samiske forhold: klagesak i Sveits, parallell til Fosen-saken.
- *LDO*: Har fått et nytt ombud, Bjørn Erik Thon, og skal utarbeide ny strategi. Inviterer NIM til møte om deres aktivitetsplan. Kommer en rapport om CRPD art. 19 om retten til et selvstendig liv over påske.
- *Sivilombudet*: Viser til punkt i NIMs virksomhetsplan om offentlige ansattes ytringsfrihet. Sivilombudet har godt erfaringsgrunnlag på dette temaet gjennom klagesaker og kontakt med kommuner og forvaltningsorganer. Kan gjerne hjelpe til i dette arbeidet.

- *FFO*: arbeider med inkorporering av CRPD i MR-loven og å gjøre CRPD mer kjent i kommunene. Statsforvalterne har fått ansvaret for å utdanne kommunene om CRPD, ser ut til å gå bra. Har gitt innspill til fremtidige nasjonale beredskapsplaner, fordi rettigheter for funksjonshemmede ikke er blitt godt nok ivaretatt under pandemien, særlig i kommunene. Ukraina: alle kan være bevisst på at personer med funksjonsnedsettelse er særlig utsatt i krisesituasjoner.
- *Mishell Shakar*: Minotenk gjennomfører en kunnskaps gjennomgang om diskriminering og rasisme, rapport kommer om et par måneder.
- *NOAS*: Kan være politisk åpning for en styrking av barnets beste versus innvandringshensyn i lys av en ny utredning om terskel for utvisning i saker som gjelder barn og Mustafa-saken.
- *Amnesty*: Ser nærmere på hatytringer og algoritmer. Samarbeider med Forbrukerrådet og Datatilsynet om et forbud mot overvåkningsbasert markedsføring. Pågående prosess i EU hvor Norge i samarbeid med EFTA-land har avgitt innspill, men denne prosessen ser ikke ut til å gå langt nok. Tror mange land sitter på gjerdet, og det kan derfor få stor betydning om Norge tar et tydelig standpunkt.

Møteslutt 12.07